

**ПІДХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРЕВЕЗЕНЬ
ДРІБНОПАРТІЙНИХ ВАНТАЖІВ ПРИ ОБСЛУГОВУВАННІ ЗАМОВНИКІВ
ТДВ «АТП16363»**

Байрачний С.Ю. здобувач

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
t119byu@stud.khadi.kharkov.ua*

Процес перевезень вантажів від виробника до споживача є невід'ємною частиною будь-якої системи руху товару. Даний процес значно впливає на основні характеристики товару в процесі його реалізації у кінцевого споживача, такі як: відпускна ціна, повнота подання асортименту, термін реалізації тощо. Для досягнення комерційного успіху підприємством-виробником важливим завданням є побудова ефективної логістичної системи, що являє собою сукупність взаємодіючих підсистем процесу доставки продукції, зокрема транспорт, складські комплекси, споживачі вантажів, посередники, канали розподілу продукції, управління запасами тощо. Наразі економічна ситуація в Україні характеризується невизначеністю та нестабільністю, що негативно впливає на діяльність виробників. Для зменшення наслідків та продовження діяльності на безперервній основі підприємствам необхідно зосереджувати свої зусилля на оптимізації логістики та раціональному використанню ресурсів. В основі логістичного методу управління полягає наскрізне управління потоками: матеріальним та супутніми йому інформаційним та фінансовим. Визначення оптимального розміру партії вантажу та періоду постачань дрібнопартійних вантажів дозволяє забезпечити вантажоотримувачам мінімальне значення витрат по розміщенню замовлень та зберіганню запасів продукції, що безпосередньо віддзеркалюється на кінцевій вартості товарів та на конкурентоздатності виробника.

Серед вагомих замовників на транспортне обслуговування рухомим складом ТДВ «АТП16363» є приватне акціонерне товариство «Харківська бісквітна фабрика» (ПрАТ «ХБФ»). ПрАТ «ХБФ» – це кондитерське підприємство, що здійснює виробництво борошняних та цукрових кондитерських виробів. В Україні виробництво кондитерських виробів вважається однією з найрозвинутішою галуззю харчової промисловості. Щорічно до 2022 року на ринку з'являлась велика кількість дрібних та середніх вітчизняних виробників, не зважаючи на одночасне збільшення обсягів імпорту. Наразі, кількість виробників кондитерської продукції налічується близько 800 компаній. Але лише близько десяти виробників забезпечують виробництво лівової частки продукції для реалізації на внутрішньому та зовнішніх ринках. Слід зазначити, що у 2022 році велика кількість підприємств зі східної та південної частини України перенесли свої виробничі потужності в західні регіони України. Це обумовлює високий рівень концентрації готової продукції підприємств-конкурентів в центральних та західних регіонах. Також, до основних чинників зменшення попиту на кондитерські вироби можна віднести зростання цін та зниження рівня платоспроможності кінцевого споживача. Вищезазначені чинники наряду з високим рівнем конкуренції на ринку кондитерських виробів обумовлюють актуальність питання пошуку шляхів оптимізації системи розподілу та доставки продукції за рахунок визначення оптимального розміру партії вантажу та періоду постачань з метою зменшення витрат на доставку в оптову мережу, що матиме позитивний вплив на кінцеву вартість продукції та забезпечить конкурентоздатність виробника.

Доставку готової продукції замовникам у міжміському сполученні ПрАТ «ХБФ» здійснює власним рухомим складом різної вантажопідйомності, який характеризується високою маневреністю, що створює сприятливі умови для узгодження процесів перевезень з технологічними процесами підприємств-виробника. При цьому можна досягти зменшення витрат продукції і витрат на їх зберігання, прискорення оборотності коштів, а організацію перевезень визначати умовами і ритмом виробництва і споживання. Переміщення вантажів у процесі виробництва з сфери виробництва у сферу споживання включає кілька етапів:

накопичення вантажів на складах виробництва, транспортування, концентрація, розсіювання та перекомплектації вантажопотоків на складах системи. Питанню підвищення ефективності процесу доставки товарів від виробників до споживачів у міжміському сполученні присвячені роботи багатьох вітчизняних та закордонних вчених [1-9]. Серед них можна виділити основні напрямки досліджень: управління складськими запасами, проектування логістичних систем; організація автомобільних термінальних перевезень.

Впровадження логістичних принципів у господарську діяльність передбачає, що для задоволення певної потреби споживача вироблений товар має бути доставлений від виробника до споживача із заданими властивостями, у необхідній кількості, у визначене місце і за зазначений термін [1].

Дослідження особливостей процесу доставки готової продукції та сировини на кондитерських підприємствах доцільно проводити за трьома складовими аспектами логістики: постачання, складування і виробництво, реалізація матеріальних цінностей. Першочергово зовнішні та внутрішні умови функціонування підприємств кондитерської промисловості визначають необхідність трансформації обліку логістичних витрат у процесі постачання матеріальних цінностей [2].

Фактором, що дає змогу інтегрувати всі елементи логістичної системи у чітко функціонуючий механізм, є логістичний потік [3].

Враховуючи складність побудови логістичних ланцюгів постачань продукції, рівень невизначеності в ланцюгу можливо зменшити за рахунок використання системи обміну інформації VMI (Vendor - managed Inventory), коли постачальник бере на себе відповідальність за планування і контроль запасів споживача, тим самим зменшуючи наявність резервних запасів та додаткових витрат [4]. Будь-який підпроцес постачання починається з визначення потреби споживача в продукції. Від правильності визначення розміру партії постачання залежить наявність страхового запасу на складах споживачів, ефективність використання оборотних коштів та також витрати на зберігання продукції.

Автор [5] зазначає, що ефективність системи доставки вантажів залежить від інтересів окремих суб'єктів. З позиції постачальника товару, початкової ланки структурованої логістичного ланцюга, економічна ефективність системи постачання залежить від рівня ціни-пропозиції товару з урахуванням параметрів системи доставки, однак при цьому не враховуються збитки замовника в разі недопостачання продукції.

В роботі [6] автор зазначає, що на підприємстві в наявності повинен бути оптимальний запас, що забезпечує безперебійну роботу при заданому мінімумі витрат. Значне його перевищення веде до непотрібного омертвіння коштів, а надто маленький запас загрожує втратою прибутку і клієнтів через незадоволений попит. Але автор не враховує мінливість зовнішніх умов, сезонність збуду продукції та коливання періоду постачань.

До основних систем управління запасами відносяться: система управління запасами з фіксованим розміром замовлення; система управління запасами з фіксованою періодичністю замовлення; система з встановленою періодичністю поповнення запасів до встановленого рівня; система «мінімум – максимум» [7]. Нормування запасів доцільно проводити на основі визначеного планового інтервалу постачання, який визначається за допомогою наступних методів: при рівномірному інтервалі постачання товарів, що враховує величину партії поставки продукції та планове середньодобове споживання продукції; при нерівномірному інтервалі поставки, що враховує середньозважений інтервал поставки, фактичний інтервал поставки та розміри партії надходження за минулий період

Однак, такий підхід не дозволяє врахувати вартісні показники процесу збуту продукції з позицій жодного учасника.

Визначити інтервал часу між замовленнями продукції можна з урахуванням оптимального розміру замовлення, що дозволяє мінімізувати сукупні витрати на збереження запасу і повторене замовлення при найкращому варіанті сполучення взаємодіючих факторів – площі складських приміщень, що використовується, витрати на збереження запасів і вартість замовлення [8].

Автор [9] вважає, що використання ABC– XYZ– аналізу може стати одним із методів ефективної організації роботи складського господарства та пов'язаних із ним логістичних процесів (зокрема, збутової логістики), оскільки має на меті упорядкування товарно-матеріальних ресурсів відповідно до визначених параметрів для підвищення точності планування, організації, контролю, а також регулювання обсягів та зменшення логістичних витрат. Ці методи мають ряд недоліків наряду з перевагами: трудомісткість та методична складність, наявність великої кількості умовностей та інтуїтивна незрозумілість результатів.

При виборі методів визначення оптимального розміру партії вантажу та періоду постачань замовникам при доставці кондитерських виробів у міжміському сполученні слід, також, враховувати наявність проблем при перевезенні вантажів в даному сполученні таких, як:

- складність пошуку зворотного завантаження транспортних засобів (ТЗ) та використання для доставки вантажу рухомого складу нераціональної вантажності;
- неузгодженість роботи вантажовласника і перевізника при навантаженні і розвантаженні ТЗ;
- використання для доставки вантажу неоптимальних технологічних схем;
- створення резервних (надмірних) запасів продукції на складах.

В результаті аналізу літературних джерел виявлено недоліки і переваги існуючих методів визначення оптимального розміру партії вантажу та періоду постачань замовникам при доставці у міжміському сполученні. Більшість розглянутих методів не враховують комплексно інтереси учасників процесу та не можуть бути застосовані у сучасних умовах з урахуванням мінливого попиту.

На підставі результатів проведеного аналізу сучасного стану питання надано характеристику об'єкту та предмету дослідження, сформульовано мету та задачі перспективних досліджень.

В подальших дослідженнях передбачається розробка технологічних основ визначення оптимального розміру партії вантажу та періоду постачань з урахуванням рівня попиту на продукцію, інтересів виробника та споживача в умовах мінливого попиту.

Література

1. Мусатенко О. В. Підвищення ефективності логістичної системи постачань з використанням автомобільного транспорту : автореф. дисс. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : 05.22.01. Київ, 2018. 20 с.
2. Грицишин А. В. Облік і аналіз логістичної діяльності підприємств кондитерської промисловості : дис. ... д-ра філос. : 071 / Терноп. нац. економ. ун-т. Тернопіль, 2020. 238 с.
3. Логістика: Теорія та практика : навч. посіб. / Кислий В.М., Біловодська О.А., Олефіренко О.М., Соляник О.М. Київ, 2010. 360 с.
4. Рикованова І.С. Логістика постачання виробничого обладнання на підприємство : автореф. дисс. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04. Львів, 2021. 27 с.
5. Нгуен Тху Хионг Методи оцінки економічної ефективності міжнародних перевезень в транспортно-технологічних системах : автореф. дисс. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: 05.22.01. Київ, 2006. 57 с.
6. Луценко І.С. Логістичне управління запасами: навчально-методичний комплекс дисципліни : навч. посіб. Київ, 2021. 69 с.
7. Оснач Ф., Пилипчук В. П., Коваленко Л. П. Промисловий маркетинг: підручник. Київ, 2009. 364 с.
8. Семенов Г.А., Астраханцева О.В. Концептуальні підходи до формування запасів підприємств за допомогою логістики. Економічний вісник НГУ. 2003. № 4. С. 102-108.
9. Тюріна Н. М., Гой І. В., Бабій І. В. Логістика : навч. посіб. Київ, 2015. 392 с.